

Programma slavernijverleden – Nieuwsbrief 4

3 juli 2023

VOORWOORD

De afgelopen maand stond in het teken van een aantal belangrijke mijlpalen. Op 15 juni nam minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Hanke Bruins Slot de publicatie Staat en Slavernij in ontvangst. Dit onderzoek is tot stand gekomen na het aannemen van de motie van Tweede Kamerlid Ceder. Het laat zien hoe de Nederlandse staat en haar voorlopers betrokken waren bij het koloniale slavernijverleden en toont wederom het belang aan van de op 19 december gemaakte excuses. Op de avond van 15 juni spraken verschillende bewindslieden in het Zuid-Hollandse provinciehuis in Den Haag met betrokkenen. Onderwerp van gesprek was "de stappen die zijn gezet na de excuses die op 19 december zijn gemaakt". Ook werd er vooruitgekeken naar het vervolg. Het was zeer waardevol om bijeen te komen. Die avond is de belofte uitgesproken om later dit jaar deze sessie nog een keer te herhalen.

De herdenkingen en vieringen op en rond 1 juli vormen een mooi sluitstuk van deze maand.

In deze vierde nieuwsbrief vanuit het Programma Slavernijverleden nemen wij u graag mee in de belangrijke stappen die zijn gezet in de afgelopen periode.

TERUGBLIK OFFICIËLE OPENING HERDENKINGSJAAR SLAVERNIJVERLEDEN

Afgelopen zaterdag was een historische dag. Het was de Nationale Herdenking Slavernijverleden en tevens de opening voor het Herdenkingsjaar Slavernijverleden. Koning Willem-Alexander heeft excuses aangeboden voor het Nederlandse Slavernijverleden. Ook vroeg hij om vergiffenis voor het gedrag van zijn voorvaders. Een belangrijke volgende stap om samen in gesprek te gaan over ons gedeelde verleden.

Voor en op 1 juli waren kabinetsleden aanwezig bij verschillende herdenkingen en kransleggingen in Suriname, Caribisch Nederland en Europees Nederland.

Minister Dijkgraaf vertelt over 1 juli:

“Afgelopen zaterdag was een indrukwekkende en betekenisvolle dag. Ik mocht bij de Nationale Herdenking van de afschaffing van het Slavernijverleden in Amsterdam aanwezig zijn. Erg bijzonder om de emotie van het publiek in het Oosterpark te voelen die loskwam na het uitspreken van de woorden van de Koning. Het gehele herdenkingsprogramma met o.a. het plengoffer door Wintipriesteres Marian Markelo, zang door Black Harmony, de speech van Linda Nooitmeer en de diverse kransleggingen onder muzikale begeleiding van Ronald Sniijders maakte diepe indruk.

1 juli markeert ook de start van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden, waar ik als coördinerend minister verantwoordelijk voor ben. Een belangrijk jaar dat moet bijdragen aan structurele aandacht, blijvende kennis en erkenning van ons gedeelde verleden en doorwerking hiervan in het heden.”

Foto credits: Isaac Owusu

[Toespraken Koning en bewindspersonen slavernijverleden | Toespraak | Rijksoverheid.nl](#)

WAAR STAAN WE NU?

Vrijdag 23 juni is een [voortgangsbrief](#) over de kabinetsreactie slavernijverleden aan de Tweede Kamer gestuurd. Uit de brief blijkt welke stappen er zijn gezet sinds 19 december en hoe het vervolgproces er verder uit gaat zien. Er is gewerkt aan de toezeggingen uit de kabinetsreactie, zoals de verdere invulling van het fonds van € 200 miljoen en het herdenkingscomité. Ook vergroot het kabinet de inzet op het bestrijden van discriminatie en racisme onder meer door het versterken van anti-discriminatievoorzieningen. Verder zijn er al concrete zaken in gang gezet, zoals verschillende toezeggingen op de eilanden, de inwerkingtreding van de Wet Gelijke Behandeling op de BES-eilanden en de mogelijkheid tot naamswijziging van nazaten van tot slaaf gemaakten. Minister Bruins Slot (BZK), minister Hoekstra (BZ), minister Dijkgraaf (OCW), minister Van Gennip (SZW), minister Weerwind (Rechtsbescherming), staatssecretaris Van Huffelen (Koninkrijksrelaties en Digitalisering), staatssecretaris Van Ooijen (VWS) en staatssecretaris Uslu (Cultuur en Media) hebben deze brief gestuurd. De brief is vertaald in Engels, Papiamentu en Papiamentu.

WELKE FONDSSEN ZIJN ER NU BESCHIKBAAR OF KOMEN ER BESCHIKBAAR?

Regelingen herdenkingsjaar

Iedereen in het Koninkrijk die een activiteit wil organiseren in het Herdenkingsjaar kan subsidie aanvragen. Er zijn 2 regelingen:

Mondriaan Fonds – voor het hele Koninkrijk (deze is al gesloten)

Fonds voor Cultuurparticipatie – voor het hele Koninkrijk [Erfgoed: Herdenkingsjaar](#)

[Slavernijverleden - Fonds voor Cultuurparticipatie](#)

De beoordelingscommissie van het Fonds voor Cultuurparticipatie beoordeelt de aanvragen. Deze commissie heeft kennis van het slavernijverleden en de betrokken gemeenschappen.

De subsidieregeling richt zich op activiteiten waarbij de deelnemers actief betrokken zijn. En waarin:

- onderdelen van de geschiedenis en slavernij naar voren komen;
- educatief materiaal gemaakt wordt;

- helingsprocessen bevorderd worden;
- (internationale) samenwerking tussen instellingen opgezet wordt.

Er komt daarnaast nog een internationale regeling voor landen buiten het Koninkrijk. Deze wordt op dit moment nog uitgewerkt.

Subsidieregeling initiatieven samenleving

Deze subsidieregeling is bedoeld voor maatschappelijke initiatieven en moet nog worden uitgewerkt. Hiervoor is € 100 miljoen beschikbaar. Het uitgangspunt dat het geld uit deze subsidieregeling laagdrempelig en breed beschikbaar wordt zodat mensen zelf en met elkaar kunnen bijdragen aan meer kennis, erkenning, en de verwerking van het slavernijverleden. In het najaar worden er bijeenkomsten georganiseerd in Europees Nederland, zodat iedereen die dat wil zijn ideeën over deze regeling kan meegeven. Ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk en Suriname zullen deze ideeën worden opgehaald bij direct betrokkenen en de overheden.

WAT IS DE PLANNING?

Het doel is dat de subsidieregeling voor maatschappelijke initiatieven uiterlijk in het voorjaar van 2024, of zoveel eerder als mogelijk, klaar is en dat het Herdenkingscomité in de zomer van 2024 van start kan gaan. Het kabinet blijft in gesprek met nazaten en andere betrokkenen in alle stadia van de regelingen ook bij het inrichten van het herdenkingscomité.

In de infographic (zie bijlage) lees je in welke stappen we de subsidieregeling voor maatschappelijke initiatieven en herdenkingscomité tot stand zullen brengen en op welke momenten er inbreng kan worden gegeven. Voor het geven van inbreng wordt er onder andere in het najaar een reeks bijeenkomsten georganiseerd. Ook in het Caribisch deel van het Koninkrijk en Suriname zullen direct betrokkenen en de overheden worden gevraagd inbreng te geven.

WAT DOEN WE MET DE ONDERZOEKSRESULTATEN UIT STAAT EN SLAVERNIJ?

Het [onderzoek](#) toont wederom het belang aan van de op 19 december gemaakte excuses. Uit het onderzoek komt naar voren dat de betrokkenheid van de Oranjes aanzienlijk was. De minister-president gaf tijdens de persconferentie van 16 juni jl. echter ook al aan dat de specifieke verhoudingen tussen Staat en Oranjes "bijna onontvlechtsbaar" zijn. Zeker voor de periode vóór 1848. Daarom is het goed dat het Koninklijk Huis nu zelf onafhankelijk onderzoek laat uitvoeren over dit onderwerp. Dat loopt nu en wordt over 3 jaar verwacht.

Historisch leed kan niet worden teruggedraaid. Wel kunnen we vanuit de overheid inzetten op meer aandacht, erkenning, en bestrijding van de doorwerking van dit verleden. Het kabinet heeft op 19 december jl. aangegeven geen herstelbetalingen te doen, maar juist in te zetten op middelen die bijdragen aan meer erkenning, bewustwording, en verwerking van de doorwerking van het slavernijverleden.

Het boek is een bouwsteen voor vervolgonderzoek. Voor invulling hiervan gaat kabinet dit najaar in gesprek met wetenschappers, nazaten en andere betrokkenen.

EXCUSES EN EERHERSTEL ANTON DE KOM

Op 19 juni 2023 heeft minister Hoekstra van Buitenlandse Zaken namens de regering excuses aangeboden aan de kinderen en andere familieleden van Anton de Kom voor het leed dat hij en zijn gezin hebben ervaren door de Nederlandse autoriteiten van toen. Om Anton de Kom eerherstel te bieden, heeft de regering in overleg met zijn familie en de Anton de Kom Stichting besloten een leerstoel op te richten aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Deze leerstoel zal zich richten op de verwerking van het Nederlandse slavernijverleden en de doorwerking ervan in het heden. Het gedachtegoed van Anton de Kom zal centraal staan. Met deze maatregel wil de regering het eerherstel van Anton de Kom tastbaar en bekend maken bij een breder publiek. De leerstoel, betaald door het ministerie van Buitenlandse Zaken, zal beginnen in het academisch jaar 2023-2024.

UPDATE VANUIT DE SPECIAAL GEZANT SLAVERNIJVERLEDEN / SURINAME

Sinds de Speciaal Gezant Slavernijverleden (SGS), Frédérique de Man, in maart werd benoemd, heeft ze vier keer Suriname bezocht. Haar meest recente bezoek was op 1 juli, toen ook de minister van Buitenlandse Zaken in Suriname was. Tijdens de bezoeken spreekt zij met verschillende groepen in Suriname zoals nazatenorganisaties, vertegenwoordigers van de Inheemse bevolking, Marronvertegenwoordigers, vrouwengroepen, kerkgemeenschappen en jeugdvertegenwoordigers. Tijdens deze gesprekken gaat het over wat de excuses van 19 december 2022 voor hen betekenen en hoe het slavernijverleden nog steeds invloed heeft. Er is gekeken naar hoe Suriname en Nederland samen naar de toekomst kunnen kijken en hoe de beschikbare fondsen daarbij kunnen helpen. Ook sprak de Special Gezant met de Surinaamse Nationale Commissie Herdenkingsjaren, het Nationaal Comité Herdenking Slavernij en de Nationale Reparatie Commissie. In mei heeft de Surinaamse regering de heer Silvano Tjong-Ahin benoemd als Nationaal Coördinator Slavernijverleden. De Speciaal Gezant zal de komende tijd samen met de gesprekspartners in Suriname de wensen en mogelijkheden voor het fonds van € 200 miljoen fondsen verder bespreken. Ook zal ze ook in Nederland gesprekken voeren met nazaten en andere betrokkenen.

ARUBA, CURAÇAO, BONAIRE, SINT MAARTEN, SINT EUSTATIUS EN SABA

De staatssecretaris van BZK stuurde vorige week een brief aan de Staten van Aruba, Curaçao en Sint Maarten; en de Eilandsraden van Bonaire, Sint Eustatius en Saba: [Voortgangsbrieven aan de eilanden excuses slavernijverleden | Publicatie | Rijksoverheid.nl](#) (inclusief vertaling in het Papiamentu, Papiamentu en Engels). Daarin vertelden zij hoe wij samen met de eilanden in het afgelopen half jaar opvolging hebben gegeven aan de excuses. Twee voorbeelden hiervan zijn het voorstel van Curaçao voor de rehabilitatie van Tula op 3 oktober 2023 in het bijzijn van de staatssecretaris van BZK. En dat het Nationaal Archief Aruba middelen heeft ontvangen voor het verder doorzoekbaar maken van haar koloniale archieven. Tegelijkertijd wordt op alle eilanden in verschillende vormen, zoals in comités en werkgroepen, gewerkt aan de ideeën over de opvolging van de excuses en de toezeggingen die op 19 december zijn gedaan. Bij die comités zijn maatschappelijke organisaties, nazaten en overheden betrokken. Op dit proces hebben de eilanden de regie en zij bepalen het tempo.

Om door te praten over de opvolging van de excuses organiseert de staatssecretaris na de zomer een 'Catshuis goes Caribbean' bijeenkomst voor de betrokken stakeholders op een van de Caribische eilanden. Dit als vervolg van de bijeenkomst die op 23 november vorig jaar plaatsvond. Heeft u hier ideeën over? Aarzel dan niet om contact op te nemen met de postbus.slavernijverledenKR@minbzk.nl.

WERKBEZOEKEN

Verschiedende ministers en staatssecretarissen legden de afgelopen periode werkbezoeken in het kader van het slavernijverleden. In deze nieuwsbrief lichten we er een aantal uit.

Bezoek van minister Dijkgraaf aan Suriname

Minister Dijkgraaf van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bezocht begin juni Suriname op uitnodiging van zijn Surinaamse collega, minister Ori van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur. Dit bezoek vond plaats ter voorbereiding op het Herdenkingsjaar Slavernijverleden.

Tijdens zijn verblijf sprak minister Dijkgraaf met verschillende mensen, zoals jongeren, experts op het gebied van kennis en erfgoed, en activisten. Hij had ook gesprekken met de Nationaal Coördinator Slavernijverleden, meneer Tjong Ahin, en leden van de commissie van ministers die zich bezighouden met dit onderwerp. Daarnaast bezocht de minister de plantages Onverwagt en Vier Kinderen, die onderdeel zijn van de Federatie van Para Plantages.

De reis was erg indrukwekkend en bijzonder voor de minister. Hij kreeg een beeld van een samenleving waarin het slavernijverleden nog steeds veel impact heeft is en waarin mensen graag in dialoog willen gaan met Nederland. Men wil concrete stappen zetten om het gedeelde verleden aan te pakken. De gesprekken met Suriname over hoe we samen verder kunnen gaan zullen de komende tijd worden voortgezet.

Minister Dijkgraaf zei: "Wat mij het meest is bijgebleven, was om te zien hoe bewoners op oude plantages zich inzetten voor hun gemeenschap en zo de plekken, verhalen en de familiegeschiedenissen doorgeven aan hun kinderen."

Werkbezoek Rotterdam door minister Bruins Slot

Op 20 juni bracht minister Bruins Slot een bezoek aan Rotterdam. In het Schielandhuis ging zij in gesprek met leden van Netwerk Sabi, een organisatie in Rotterdam die zich richt op het creëren van een duurzaam netwerk van Afro-Rotterdamers, en leden van Stichting Gedeeld Verleden Gezamenlijke Toekomst die zich richten op het vergroten van de kennis en het bewustzijn van de geschiedenis die inwoners van Rotterdam met elkaar delen. Ook wethouder Faouzi Achbar en ambtenaren van het programma koloniaal & slavernijverleden Rotterdam waren aanwezig. Het gesprek ging met name over de doorwerking van het slavernijverleden in het heden, de rol van educatie en de manier waarop met name jongeren een helpende hand kan worden geboden om hun achterstandspositie in te lopen. Na de waardevolle gesprekken bezocht de Minister nog enkele locaties die een belangrijke rol spelen in het koloniale verleden van Rotterdam.

Minister-president en minister Hanke Bruins Slot in gesprek met kinderen en jongeren

Op 28 juni ging Minister President Rutte samen met Minister Bruins Slot in gesprek met kinderen en jongeren over het Slavernijverleden in het Mauritshuis. Tijdens het bezoek werd er een onderzoek overhandigd dat is uitgevoerd door de Kindercorrespondent onder kinderen in het gehele Nederlandse Koninkrijk over het slavernijverleden. Uit dit onderzoek bleek onder andere dat 90% van de ondervraagde kinderen het slavernijverleden een belangrijk onderwerp vindt en 80% wilt hier meer over weten.

Het was een heel mooi gesprek over het onderzoek en het slavernijverleden van Nederland. Het is goed dat dit onderzoek, dat is uitgezet in Nederland, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, St. Eustatius en Sint maarten, heeft plaatsgevonden. Kinderen zijn de toekomst. Het is belangrijk dat zij kennis hebben over het verleden en met elkaar in gesprek gaan over wat dat in het hier en nu betekent.

Staatssecretaris Van Huffelen bezocht Sint Maarten, Saba, Sint Eustatius, Curaçao en Aruba

Op 1 juli was de staatssecretaris aanwezig bij Emancipation Day en de opening van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden 2023-2024 op Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba. Op Curaçao ging ze in gesprek over identiteit en slavernijverleden en op Aruba sprak zij met verschillende leden van de Commissie Bewustwording Slavernijverleden Aruba en andere stakeholders. Het is goed dat zij op de drie Bovenwindse eilanden stil kon staan bij deze bijzondere dag, 160 jaar na de afschaffing van de slavernij in het Caribisch delen van het Koninkrijk aanwezig kon zijn. Daarnaast was minister De Jonge aanwezig bij de herdenking op Bonaire, ministers Kuipers op Curaçao en staatssecretaris Van den Burg op Aruba.

UITLEGVIDEO OVER HET SLAVERNIJVERLEDEN

Uit communicatieonderzoek kwam naar voren dat het merendeel van de deelnemers meer wil leren over het slavernijverleden, omdat zij vinden dat ze er nog weinig over weten. Als een eerste stap is er een uitlegvideo gemaakt met 'de Rijksoverheid' als afzender. Deze is en wordt geplaatst op de website van de Rijksoverheid en social media kanalen van diverse ministeries. Het doel is om kennis over te dragen: wat is er toen precies gebeurd en wat merken mensen daar vandaag de dag nog van? Uiteraard zijn wij ons ervan bewust dat het slavernijverleden niet te vatten is in (een video van) 2 minuten. Het is een eerste blik op ons gedeelde verleden. Wel hopen we dat deze video aanzet tot het luisteren naar elkaars verhalen. In het komende periode zal er meer communicatiemiddelen worden ontwikkeld en ingezet om te werken aan meer kennis over het onderwerp.

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/videos/2023/06/30/animatie-slavernijverleden>

TOT SLOT

De volgende nieuwsbrief volgt begin september. Ondertussen wordt er tot die tijd achter de schermen hard doorgewerkt.

Zijn er onderwerpen die u graag terugleest in deze nieuwsbrief of wilt u met ons in gesprek? Dan horen wij dat graag.

U kunt ons benaderen via: PostbusProgrammaSlavernijverleden@minbzk.nl